

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

NR
49

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

RYNEK RZEPAKU

stan i perspektywy

P Ó Ł R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 1992 ROKU

ISSN 1231-269X

ANALIZY RYNKOWE

Redaktor naczelny
Jadwiga Seremak-Bulge

MAJ 2016

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Waldemar Sochaczewski (przewodniczący)
Stanisław Stańko (wiceprzewodniczący)
Jadwiga Seremak-Bulge (redaktor naczelny)
Piotr Szajner (sekretarz redakcji)
Maria Zwolińska
Tadeusz Chrościcki
Krystyna Świetlik
Iwona Szczepaniak
Marzena Trajer
Barbara Domaszewicz

KOMITET REDAKCYJNY:

Maria Zwolińska, Andrzej Kowalski, Jadwiga Seremak-Bulge, Piotr Szajner, Marzena Trajer,
Ewa Machowina

REDAKTOR RYNKU RZEPAKU:

Ewa Rosiak

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner
SKŁAD I DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
NAKŁAD: 700 egz. Ark. wyd. 5,04

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	4
I. Uwarunkowania makroekonomiczne <i>mgr Tadeusz Chrościcki</i>	6
II. Rynek oleistych na świecie <i>dr inż. Ewa Rosiak, dr inż. Magdalena Bodył</i>	7
III. Rynek oleistych w Unii Europejskiej <i>dr inż. Ewa Rosiak</i>	14
IV. Rynek oleistych w Polsce	19
1. Produkcja rzepaku <i>dr inż. Ewa Rosiak</i>	19
2. Obroty rzepakiem <i>dr inż. Ewa Rosiak</i>	25
3. Handel zagraniczny produktami oleistymi <i>dr inż. Magdalena Bodył</i>	28
4. Przemysł tłuszczowy <i>dr inż. Ewa Rosiak, dr Marek Wigier</i>	35
5. Ceny detaliczne i spożycie tłuszczów roślinnych <i>dr inż. Ewa Rosiak</i>	39
Aneks	47

W sezonie 2015/16 światowe zbiory nasion i owoców 7 najważniejszych roślin oleistych wyniosły 505,1 mln ton i były o 3% mniejsze w porównaniu z rekordowymi zbiorami w sezonie poprzednim, ale w relacji do średnich zbiorów uzyskanych w ostatnich pięciu sezonach były o 7% większe. Zmniejszyła się produkcja soi (o 2%), rzepaku (o 5%), bawełny (o 16%), kopry (o 7%) i ziaren palmowych (o 2%), a wzrosła nasion słonecznika i orzeszków ziemnych (po 2%). Dzięki rekordowym zapasom na początku sezonu, globalne zasoby nasion oleistych wzrosły i nastąpił dalszy spadek ich cen. Do obniżek cen olejów roślinnych przyczynił się też wolniej rosnący popyt na oleje ze strony sektora biopaliw, z uwagi na obniżenie cen ropy naftowej i w ślad za tym zmniejszenie konkurencyjności cenowej biodiesla. Na spadki cen śrut oddziaływała również wysoka podaż i niższe ceny zbóż paszowych na świecie. W sezonie 2016/17 prognozowany jest wzrost światowych zbiorów nasion oleistych (o 2%). Spodziewany jest wzrost zbiorów soi (o 3%), bawełny (o 6%), nasion słonecznika (o 5%), ziaren palmowych (o 6%) i kopry (o 4%), przy spadku zbiorów rzepaku o 3%. Mniejsze mogą być też zbiory orzeszków ziemnych (o 1%). Przy mniejszych niż przed rokiem zapasach na początku sezonu, globalne zasoby nasion oleistych będą niewiele większe niż w sezonie poprzednim. Przewiduje się, że wzrost globalnych zasobów będzie mniejszy niż wzrost zużycia, w wyniku czego zapasy nasion oleistych na koniec sezonu zmniejszą, a ich ceny mogą umiarkowanie wzrosnąć.

Sezon 2015/16 był drugim z kolei, w którym zmalały światowe zbiory rzepaku, wyniosły 64,3 mln ton i były o 5% mniejsze niż w sezonie poprzednim i o 8% mniejsze niż przed dwoma sezonami. Zbiory zmniejszyły się w UE-28 (o 8%), Chinach (o 10%), Australii (o 13%), na Ukrainie (o 20%) i w Rosji (o 25%), a wzrosły w Kanadzie (o 5%) i Indiach (o 12%). Globalny bilans rzepaku pogorszył się. Całkowite zużycie zma-

łało, ale przekroczyło produkcję i zapasy rzepaku na koniec sezonu obniżyły się. W sezonie 2016/17 prognozowany jest kolejny, ale mniejszy niż przed rokiem spadek światowych zbiorów rzepaku. Niewielki spadek zbiorów spodziewany jest w UE-28, większy w Kanadzie i Chinach, a w Indiach prognozowany jest kolejny, duży ich wzrost.

Zbiory rzepaku w Polsce w 2015 r. zmniejszyły się do 2,7 mln ton (o 18%), w wyniku spadku plonów (o 17%) i niewielkiego zmniejszenia areалу uprawy (o 0,4%). Mimo mniejszych zbiorów Polska pozostała dużym eksporterem netto rzepaku. Szacuje się, że w sezonie 2015/16 Polska wyeksportuje 870 tys. ton rzepaku, a jego import wyniesie 180 tys. ton. W tej sytuacji sektor olejarski przerobi 1930 tys. ton rzepaku (o 23% mniej niż w sezonie poprzednim). Zapasy rzepaku na koniec sezonu pozostaną niskie. W 2016 r. przewiduje się spadek zbiorów rzepaku do 2,4-2,5 mln ton (o 7-13%), głównie w wyniku zmniejszenia areалу uprawy (o 9-11%), spowodowanego dużymi stratami zimowymi na plantacjach rzepaku ozimego. Spadek produkcji i podaży przełoży się prawdopodobnie na spadek eksportu rzepaku w sezonie 2016/17 (o 40% do 520 tys. ton), a jego import może wzrosnąć (o 11% do 200 tys. ton). W tej sytuacji sektor olejarski mógłby przerobić 2100 tys. ton rzepaku (o 9% więcej niż w sezonie poprzednim). Zapasy rzepaku na koniec sezonu byłyby równie niskie, jak w trzech poprzednich latach (poniżej 1% zużycia).

Wyniki handlu zagranicznego produktami oleistymi poprawiły się w 2015 r., co było rezultatem wysokiej produkcji i przerobu rzepaku w latach 2014-2015. Deficyt obrotów handlowych produktami oleistymi zmniejszył się o 12% do 721 mln EUR, bowiem wzrosły wpływy z eksportu produktów oleistych (o 9% do 1112 mln EUR), a wydatki na ich import zmalały (o 1% do 1832 mln EUR). W 2016 r. przewiduje się pogłębienie deficytu handlu zagranicznego produkta-

mi oleistymi. Przy mniejszych krajowych zbiorach, spodziewany jest spadek eksportu rzepaku, oleju i śruty rzepakowej. Mniejszy może być też wywóz margaryn. Jednocześnie nie przewiduje się istotnych zmian w imporcie produktów oleistych. Szacuje się, że wpływy z eksportu produktów oleistych obniżą się o 12% do 980 mln EUR, a wydatki na ich import zmniejszą tylko o 1% do 1805 mln EUR, w wyniku czego deficyt handlu zagranicznego produktami oleistymi wzrośnie w 2016 r. o 14% do 825 mln EUR.

Przy niższych, ale nadal wysokich zbiorach rzepaku i wysokim popycie na olej rzepakowy ze strony krajowych i europejskich wytwórców biopaliw, w 2015 r. przemysł tłuszczowy utrzymał wysoką produkcję oleju rzepakowego. Nieznacznie zmalała tylko produkcja margaryn, ze względu na osłabienie popytu krajowego. Jednakże wyniki finansowe przemysłu tłuszczowego wyraźnie się pogorszyły. Rentowność przemysłu tłuszczowego zmalała w porównaniu z rokiem poprzednim i była gorsza niż w całym przemyśle spożywczym, głównie ze względu na pogorszenie relacji cen zbytu produktów do cen zakupu surowca. Nakłady inwestycyjne zmniejszono o 62% do 78 mln zł i w ślad za tym zmalała też stopa inwestowania (z 1,03 do 0,61). Wzrósł jedynie wskaźnik bieżącej płynności finansowej (z 1,15 do 2,41) i zdecydowanie przekroczył poziom uznawany przez banki za bezpieczny. W 2016 r. produkcja głównych wyrobów przemysłu tłuszczowego będzie prawdopodobnie mniejsza niż w roku poprzednim, z powodu dalszego spadku krajowych zbiorów rzepaku i spodziewanego osłabienia popytu eksportowego na oleje i margaryny, a wyniki finansowe przemysłu tłuszczowego mogą się nie poprawić.

Na rynku tłuszczów roślinnych podobnie jak w 2014 r. przeważały spadki cen detalicznych. Taniały zarówno margaryny, jak i oleje roślinne. Kontynuowane były też spadki cen tłuszczów zwierzęcych i wielu innych grup artykułów

żywnościowych. Wskaźniki spadków cen tłuszczów roślinnych były na ogół niższe niż cen tłuszczów zwierzęcych, ale wyraźnie wyższe niż cen całej żywności łącznie z napojami bezalkoholowymi. Spadki cen spowodowane były głównie niższymi cenami surowców rolnych do produkcji tłuszczów (w przypadku tłuszczów roślinnych głównie w pierwszej połowie roku) oraz niższymi cenami paliw, w warunkach niewielkiego wzrostu popytu krajowego na tłuszcze, w tym stabilizacji, a nawet spadku popytu na niektóre rodzaje tłuszczów w gospodarstwach domowych. Do spadków cen przyczyniła się też pogarszająca się koniunktura na światowym rynku i zmniejszenie cen uzyskiwanych w eksporcie niektórych

rodzajów tłuszczów (w tym szczególnie masła i margaryn). Przewiduje się, że w 2016 r. ceny detaliczne tłuszczów roślinnych i zwierzęcych umiarkowanie wzrosną, ze względu na spodziewany w drugiej połowie roku wzrost cen surowców rolnych do ich produkcji na krajowym i europejskim rynku oraz prognozowaną poprawę sytuacji dochodowej ludności i w ślad za tym ożywienie krajowego popytu na żywność.

W 2015 r. bilansowa konsumpcja tłuszczów roślinnych wzrosła o 2% do 23,4 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Nastąpił dalszy wzrost zużycia tłuszczów roślinnych w przemyśle spożywczym

i gastronomii, natomiast bezpośrednie spożycie tłuszczów roślinnych w gospodarstwach domowych po raz kolejny zmalało. Spożycie tłuszczów zwierzęcych zwiększyło się o 4% do 10,1 kg, w wyniku zwiększenia spożycia masła i „pozostałych tłuszczów zwierzęcych”. Krajowy popyt na tłuszcze w 70% pokrywany był przez tłuszcze roślinne i w 30% przez tłuszcze zwierzęce. W 2016 r. oczekuje się kontynuacji tendencji powolnego wzrostu spożycia tłuszczów roślinnych w ujęciu bilansowym, głównie w wyniku dalszego zwiększenia ich zużycia w przetwórstwie wtórnym. Bezpośrednie spożycie tłuszczów roślinnych w gospodarstwach domowych może pozostać na niezmiennym poziomie.

SUMMARY

The world harvest of seeds and fruit of 7 major oilseeds in the 2015/16 season amounted to 505.1 million tonnes and was approx. 3% lower than a record-high harvest in the previous season, but 7% higher than the average harvest in the last five seasons. There was a decline in the production of soybean (by 2%), rape (by 5%), cotton (by 16%), copra (by 7%) and palm kernel oil (by 2%), while the production of sunflower seeds and peanuts grew (by 2% each). With record-high inventories at the beginning of the season, global stocks of oilseeds rose and their prices continued to fall. Vegetable oil prices declined due to, among others, a slowdown in the growth rate of demand for oils from the biofuel sector as a result of a decrease in petroleum prices and, consequently, a drop in biodiesel price competitiveness. Falling meal prices were also affected by high supply and lower prices of feed grains in the world. In the 2016/17 season, the world harvest of oilseeds is anticipated to grow (by 2%). An increase is expected in the case of the harvest of soybean (by 3%), cotton (by 6%), sunflower seeds (by 5%), palm kernel oil (by 6%) and copra (by 4%), while the harvest of rape is anticipated to decrease by 3%. The harvest

of peanuts may be lower as well (by 1%). With smaller, compared to the previous year, inventories at the beginning of the season, global stocks of oilseeds will be slightly higher than in the previous season. It is expected that an increase in global stocks will be lower than that in consumption, thus decreasing inventories of oilseeds at the end of the season and, possibly, moderately increasing their prices.

The 2015/16 season was the second consecutive season in which the world harvest of rape fell, amounting to 64.3 million tonnes and being 5% lower than in the previous season and 8% lower than two seasons ago. The harvest decreased in the EU-28 (by 8%), China (by 10%), Australia (by 13%), Ukraine (by 20%) and Russia (by 25%) and increased in Canada (by 5%) and India (by 12%). The global balance of rape deteriorated. Total consumption decreased, but exceeded production and inventories of rape fell at the end of the season. In the 2016/17 season, another decline in the world harvest of rape is anticipated, but not that high as last year. A slight fall in the harvest is expected in the EU-28, a higher one in Canada and China, while

another large increase in the harvest is anticipated in India.

The harvest of rape in Poland declined in 2015 to 2.7 million tonnes (by 18%) as a result of a decline in yields (by 17%) and a slight decrease in acreage (by 0.4%). Despite the lower harvest, Poland remained a large net exporter of rape. It is estimated that Poland will export 870 thousand tonnes of rape in the 2015/16 season and that its import will reach 180 thousand tonnes. In such a situation, the oil sector will process 1 930 thousand tonnes of rape (less than in the previous season by 23%). Inventories of rape will remain low at the end of the season. It is expected that 2016 will bring a fall in the harvest of rape to 2.4-2.5 million tonnes (by 7-13%) mainly due to lower acreage (by 9-11%) as a result of heavy losses on winter rape plantations during the winter. Lower production and supply are likely to result in a decline in export of rape in the 2016/17 season (by 40% to 520 thousand tonnes), while its import may increase (by 11% to 200 thousand tonnes). In such a situation, the oil sector would process 2 100 thousand tonnes of rape (more than in the previous season by 9%). At the end of

the season, inventories of rape would be as low as in the previous three years (below 1% of consumption).

In 2015, the results of foreign trade in oilseed products improved due to large rape production and processing in 2014-2015. The deficit of trade in oilseed products decreased by 12% to EUR 721 million, as revenues from export of oilseed products grew (by 9% to EUR 1 112 million) and expenditures on their import fell (by 1% to EUR 1 832 million). The deficit of foreign trade in oilseed products is expected to deepen in 2016. With a lower domestic harvest, it is expected that export of rape, oil and rapeseed meal will decline. Export of margarine may be lower as well. At the same time, no significant changes are expected in import of oilseed products. It is estimated that revenues from export of oilseed products will decrease by 12% to EUR 980 million, while expenditures on their import will decrease by only 1% to EUR 1 805 million, thus increasing the deficit of foreign trade in oilseed products in 2016 by 14% to EUR 825 million.

With a lower, but still high, harvest of rape and high demand for rapeseed oil from domestic and European biofuel producers, the fat industry kept rapeseed oil production high in 2015. Only margarine production slightly decreased due to weaker domestic demand. Nevertheless, the financial results of the fat industry

clearly deteriorated. The fat industry's profitability declined compared to last year and was worse than in the entire food industry mainly due to a deteriorated ratio of selling prices of products to purchase prices of raw materials. Capital expenditures were reduced by 62% to PLN 78 million and, consequently, an investment rate decreased (from 1.03 to 0.61). Only the current liquidity ratio increased (from 1.15 to 2.41) and was significantly higher than a level considered safe by banks. In 2016, the production of major fat industry products will probably be lower than last year as a result of a further decline in the domestic harvest of rape and an expected weakening of export demand for oils and margarine, while the financial results of the fat industry may not improve.

Just like in 2014, the market of vegetable fats was dominated by declines in retail prices. Prices of both margarine and vegetable oils decreased. Prices of animal fats and many other groups of foodstuffs continued to fall. Rates of declines in prices of vegetable fats were generally lower than in the case of prices of animal fats, but significantly higher than those for prices of all food, including soft drinks. Price declines resulted mainly from lower prices of agricultural raw materials for fat production (as regards vegetable fats, primarily in the first half of the year) and lower fuel prices under conditions of a slight increase in domestic demand for fats, including the stabilisa-

tion of or even a decline in demand for certain types of fats in households. The price declines also resulted from a deteriorating economic situation in the world market and lower export prices of certain types of fats (including primarily butter and margarine). In 2016, retail prices of vegetable and animal fats are envisaged to moderately increase, as prices of agricultural raw materials for their production in the domestic and European market are expected to increase in the second half of the year and the income situation of the population is anticipated to improve, thus resulting in an upturn in domestic demand for food.

In 2015, the balance consumption of vegetable fats increased by 2% to 23.4 kg per capita. There was a further increase in the consumption of vegetable fats in the food industry and catering, while the direct consumption of vegetable fats in households once again declined. The consumption of animal fats rose by 4% to 10.1 kg due to an increase in the consumption of butter and "other animal fats". Domestic demand for fats was covered by vegetable fats in 70% and by animal fats in 30%. It is expected that the slow upward trend in the balance consumption of vegetable fats will continue in 2016 mainly due to a further increase in their consumption in secondary processing. The direct consumption of vegetable fats in households may remain unchanged.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukażą się:

1. Rynek cukru (43) • czerwiec 2016,
2. Rynek wyrobów tytoniowych (4) • czerwiec 2016,
3. Rynek owoców i warzyw (48) • czerwiec 2016,
4. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (44) • wrzesień 2016,
5. Rynek mleka (51) • wrzesień 2016,
6. Rynek pasz (38) • wrzesień 2016,
7. Rynek drobiu i jaj (50) • październik 2016,
8. Rynek zbóż (51) • październik 2016,
9. Rynek ryb (25) • październik 2016,
10. Rynek mięsa (51) • październik 2016,
11. Rynek rzepaku (50) • listopad 2016.

WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata realizowana przez Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB.

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie – Barbara Walkiewicz, tel.: 22 50 54 685 lub faks: 22 50 54 757 w godzinach 8:00-16:00.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4) pokój numer 3.

Prenumerata roczna wersji papierowej lub elektronicznej 1 egz. (2 numery) w 2016 r. wynosi 42 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przysyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433
W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wiernie odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Prenumerata Analizy (2 numery) w 2016 roku wynosi 42 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85, faks: 505-47-57
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>